

شهر و موزه (با تاکید بر کاخ موزه)

منصوره نادری نسب

مقدمه:

نقش حیاتی موزه ها در جوامع بشری نقشی بدیع، ماندگار و مروج ناب ترین پدیده های فرهنگی است. موزه ها از معدود مراکز حافظ یادگاران نسل گذشته و در حقیقت فرزندان هنر و تاریخ هستند. هر يك از این اشیا در عین بی زبانی به هزار زبان سخن می گویند زیرا اسناد معتبری از هنر، فرهنگ و تاریخ را آرایه می دهند. موزه کلمه ای یونانی است که از " موزه یون " به معنای مجلس فرشتگان الهام گرفته است. به طور کلی موزه به مجموعه ای از آثار و اشیایی اطلاق می شود که در محل یا عمارتی نگه داری و در معرض نمایش گذاشته شوند. تاریخ تشکیل اولین موزه در ایران را باید در گنجینه های گرانبهای که باستان شناسان به دست آورده اند، جستجو کرد. ایرانیان برای رهایی از آسیب بیگانگان گاهی گنجینه های گرانبهای مانند کلوزر، کلاماکره و مجموعه سفال ئ آبگینه گرگان را درون چاه ها و حفره ها پنهان می کردند.

امروزه موزه ها، بویژه موزه های ملی هر کشوری به عنوان سمبل انسجام بخش و مایه افتخار و غرور ملی هر کشوری تجلی یافته است. به نحویکه گزارش های مربوطه حاکی از آن است که در کشورهای توریست پذیر که فرهنگ گردشگری در آنجا نهادینه شده است، مردم آن کشور دست کم یکبار در طول زندگی خود از موزه های ملی و منطقه ای کشور متبوع خود دیدن نموده اند، به گونه ای که گاهاً این امر به عنوان یک عمل ملی و وظیفه هر فرد مقیم آن کشور تلقی می گردد. این امر تا آنجا ادامه می یابد که بعضی اوقات گردشگران برخی از شهرها و گاهاً کشورها را با شهرت موزه های آن شهر یا کشور می شناسند.

انواع موزه ها

- موزه های تاریخ و باستان شناسی
- موزه های فضای باز،
- موزه های مردم شناسی
- کاخ موزه ها،
- موزه های علوم و تاریخی کاخ موزه ها، طبیعی
- موزه های منطقه ای (محلی)
- موزه های سیار (گردشگری) ،
- پارک موزه ها،
- موزه های سلاح (نظامی)
- موزه های اندیشمندان (خانه هنرمندان)

موزه تاریخی و باستان شناسی:

دید تاریخی دارند و بیانگر سلسله و دوره های تاریخی هستند . بیشتر این آثار بر اثر

کاوش های باستان شناسی به دست آمده اند و بیانگر فرهنگ و تمدن گذشته و تلفیق کننده علم، هنر و دانش يك ملت یا يك قوم هستند. چنین موزه هایی مادر نیز نامیده می شوند. موزه ملی ایران (ایران باستان)، موزه ملی ورسای در فرانسه و موزه تاریخ در واشینگتن از این نوع هستند.

موزه فضای باز:

با ایجاد این نوع موزه ها می توان به معرفی یافته ها و داده های مهم باستان شناسی کمک بزرگی نمود. زمان يكه يك کاوش علمی باستان شناسی منجر به نتایج مطلوب و کشف آثار ارزشمند غیر منقول می شود و قابل انتقال به موزه ها نیست، با فراهم آوردن شرایط و امکانات لازم، مکان مورد نظر را جهت باز دید عموم مهیا می نمایند. این امر در اصطلاح به موزه فضای باز مشهور است. از جمله این موزه ها می توان به تخت جمشید در شیراز و محوطه تاریخی هگمتانه در همدان اشاره نمود. این موزه ها در دیگر کشور ها مانند چین، یونان و برخی از کشور های اورپایی نیز معمول است. در استان خراسان محوطه تاریخ " بندیان " در گز که دارای گچ بری های بسیار زیبایی از دوره ساسانیان است و همچنین محوطه تاریخی " شا یاخ " نیشابور می توانند مکان مناسبی برای این امر باشند. موزه های مردم شناسی: فرهنگ، آداب و رسوم، اعتقادات، پوشاک و سنن اجتماعی حاکم بر جامعه را نشان می دهند. موزه مردم شناسی تهران و حمام گنجعلي خان کرمان از این نوع هستند.

کاخ موزه ها:

بنا یا اثر تاریخی هستند که از گذشتگان به دست ما رسیده و بیانگر و وضعیت و نحوه زندگی صاحبان آن است. ممکن است در این بنا اشیای تاریخی و نیز آثار هنری از جمله نقاشی روی دیوار، گچ کاری و .... وجود داشته باشد. کاخ موزه ها معمولاً در مراکز حکومتی به وجود می آیند. هدف از تاسیس این موزه ها به نمایش گذاشتن اثر و بناي تاریخی و نیز عبرت آموزی است. مجموعه کاخ های سعد آباد تهران و باغ ملک آباد مشهد از این نوع موزه ها هستند

موزه علوم و تاریخ طبیعی:

تجربه های علمی بر اساس شواهد و وسایل کاری و تاریخی طبیعی که در بر گیرنده گونه های مختلف گیاهی به ویژه جانوان است را به نمایش می گذارند. موزه تاریخی طبیعی اصفهان و موزه علوم و تاریخ طبیعی مشهد از این نوع هستند.

موزه های هنری :

انواع هنرهای تجسمی و تزیني که از زیبایی شناسی بالایی برخوردارند، را به نمایش در می آورند و معمولاً بازدید کنندگان زیادی نیز دارند. موزه هنرهای زیبا در تهران و موزه هنرهای تزیني در اصفهان از این نوع هستند.

موزه های محلی یا منطقه ای:

بیانگر و نمودار فرهنگ يك منطقه و یا يك محله خاص هستند و صرفاً آثار و اشیای تاریخی همان منطقه را به نمایش می گذارند. موزه شوش، تخت جمشید و موزه توس در خراسان از این نوع هستند.

موزه های سیار

برای پیشبرد سریع اهداف فرهنگی و به دلیل عدم امکانات موجود در مناطق و شهرهای محروم شکل می گیرند. این موزه های فرهنگ های گوناگون را در مکان های مختلف در معرض دید عموم می گذارند. اگر به این نوع موزه ها توجه کافی شود، بسیار تاثیر گذار خواهند بود.

پارك موزه ها :

به دليل داشتن ابغاد گوناگون علمي و فرهنگي و جاذبه هاي تفريحي و آموزشي و نيز تفريحي از اهميت زياد برخوردار دارند، چرا كه مساييل زيستي و طبيعي را از نزديك براي مردم به نمايش مي گذارند. ويژگي مهم اين موزه ها اين است كه عموم مردم مي توانند از ديدن آنها بهره مند شوند. در ايران ايجاد پارك موزه سابقه ندارد ولي در كشورهايي مانند چين و كره شمالي مرسوم است.

مكان هاي فرهنگي، ملي و تاريخي چون آرامگاه فردوسي در مشهد، آرامگاه عطار و خيام در نيشابور مي توانند مكان مناسب به اين منظور باشند.

موزه هاي نظامي :

روند تاريخي انواع سلاح هاي نظامي و جنگي را در معرض ديد همگان قرار مي دهند. اين نوع اشيا شامل لباس هاي نظامي رزمي، اسلحه و ديگر وسايل رزمي نيز هستند.

موزه هاي انديشمندان (خانه هنرمندان) :

براي ارج نهادن به هنرمندان، نويسندگان، مخترعان و مفاخر جامعه، معمولاً پس از در گذشتنشان در خانه شخصيشان پديد مي آيد و در بر گيرنده وسايل شخصي، وسايل كار و آثار ايشان است. اين موزه ها بيشتر در كشورهاي اروپايي مرسوم است.

خانه شكسپير نويسنده مشهور انگليسي و اديسون مخترع برق در امريكا از اين نوع است. در ايران هم خانه بزرگ مرد موسيقي " استاد ابوالحسن صبا " تبديل به موزه شده و در برگيرنده تابلوهاي نقاشي، تاليفات و اموال شخصي وي است.

چگونگی بهره مندی از گردشگری

گردشگری و استفاده از اوقات فراغت به عنوان ابزاری روحیه ساز و مفرح در جهت رضایت انسان امروز به منظور افزایش کیفیت زندگی و توجه به نیازهای ثانویه نوع بشر شناخته می شود. اوقات فراغت یعنی زمانی که انسان پس از انجام فعالیت های روزانه می تواند هر گونه که بخواهد نسبت به استفاده از آن برنامه ریزی نماید. در واقع فراغت بخشی از زمان شبانه روز انسان است که می توان با برنامه ریزی تنش های فیزیکی، روحی و روانی را برطرف نمود و به کسب انرژی یا تامین نیروی حیاتی مجدد پرداخت. این موضوع از زوایه دیگر و از بعد اقتصادی نیز قابل بررسی و تامل است، چراکه ورود گردشگران به یک منطقه نتایج و ثمرات متعددی به بار خواهند آورد که یکی از این موارد بهبود شرایط اقتصادی مردم منطقه توریست پذیر می باشد. لیکن ورود همین گردشگر به یک منطقه نیازمند فرآهم سازی مقدماتی است که اسباب آسایش و رضایتمندی وی را فرآهم سازد. در کنار این موضوع جاذبه های متعدد و مختلف گردشگری که می تواند سبب ساز حضور و جذب گردشگران گردد نکته ای است که هرگز نباید از آن غافل شد. در خصوص تنوع جاذبه ها گستردگی به حدی است که نمی توان در این مقال به همه آنها پرداخت، بنابراین با توجه به موضوع مورد بحث، به نقش و جایگاه موزه ها، در جذب و جلب گردشگران و لزوم توجه بیشتر به آنان از نگاه یکی از کارشناسان این حوزه پرداخته خواهد شد.

فرهنگ موزه داری و بازدید از موزه‌ها

فرهنگ موزه داری و بازدید از موزه‌ها هنوز به طور کامل نهادینه نشده است که این مسئله دو دلیل عمده دارد:

- اول اینکه ساختار ذهنی ما شرقی‌ها خیلی ذهنیت گراست تا عینیت گرا. یعنی بیشتر با ذهن خودمان به مباحثی می‌پردازیم که ممکن است در جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، نتوانیم آنها را به شکل عینی لمس کرده و ببینیم، این درحالی است که موزه یک موضوع عینیت گراست و البته آموزش‌های لازم هم در این زمینه وجود ندارد.

- دوم بحث خود موزه‌هاست، یعنی موزه‌ها تاکنون در کشورمان نتوانسته‌اند براساس نیاز جامعه امروز پیش بروند و حتی از امکانات رفاهی همچون آسانسور، پله‌های برقی، حمل و نقل، پارکینگ، بوفه‌های مطمئن با قیمت‌های مناسب، ویتترین و دکوراسیون عالی، اطلاع رسانی خوب و... بی بهره‌اند همه این موارد در راضی نگه داشتن مخاطب نقش موثری دارد و در جذب توریسم و گردشگر هم بسیار مهم است.

قصر «توپکاپی» یکی از چند موزه عظیم و باشکوه جهان است که در استانبول پذیرای توریست‌های اقصا نقاط دنیاست بنای این اثر به سال ۱۴۷۸ بر می‌گردد این اثر عظیم و باشکوه یادآور حکومت سلاطینی است که نزدیک به چهار قرن در آن می‌زیستند. سلطان محمد فاتح پس از فتح استانبول در سال ۱۴۵۳ نخستین کاخ خود را در میدان بایزید (محل کنونی دانشگاه استانبول) و دومین آن را با عنوان سراي جدید و در مساحت ۸۲ هزار متر مربع در محل فعلی موزه توپکاپی سراي بنا نهاد. موزه سه حیاط اصلی دارد که از سه دروازه (باب همایون، باب السلام، و باب السعاده) می‌توان داخل آنها شد. در این موزه البسه سلاطین، آثار ارزشمند متعلق به کاخ‌های سلطنتی (از جمله تخت نادرشاه)، تابلوهای نفیس نقاشی، جواهرات، مینیاتورهای ارزشمند (از جمله شاهنامه فردوسی)، اشیای منتسب به حضرت محمد (ص) نیز در آن نگهداری می‌شود همچنین نسخه‌های خطی و کلکسیون‌های اسلحه در آن وجود دارد.

کاخ الحمرا

الحمرا کاخی است مشرف بر شهر گرانادا *Granada* در اسپانیا، که به عنوان یکی از شاخص‌ترین نمونه‌های هنر شمال آفریقا *Moorish* و شاید یکی از مشهورترین بناهای اسلامی جهان محسوب می‌شود. این بنا شامل چندین قسمت مجزا است که در دوره‌های مختلف ساخته شده‌اند. نام کاخ که به معنای سرخگون است، بنا به نظر بسیاری، از رنگ غالب بر بنا گرفته شده است.

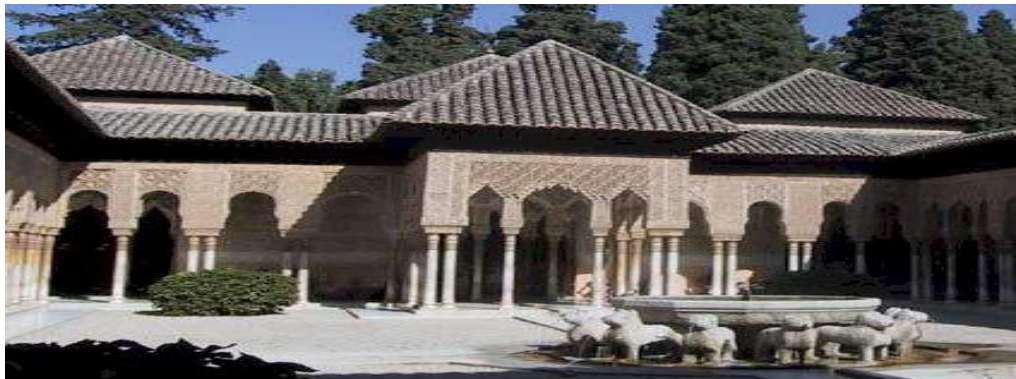
پیشینه اصل بنای الحمرا به قرن ۱۳ برمیگردد، اما در واقع الحمرا مجموعه‌ای از چندین قصر است که هر حاکم، مخصوص به خود بنا کرده است. ایده اصلی موجود در چند ساختمان این مجموعه، کوشش‌هایی برای برای بوجود آوردن بهشت بر روی زمین بوده است.

محوطه و آب نمای شیران

مسلمانان صحرا نشین که آب برایشان از هر گوهری ارزشمندتر بود، با کشیدن نهرهایی از سرچشمه ها و جویبارها، باغهای کاخ را با چشمه های رویایی، فواره ها و حوضهای کم عمق و پر انعکاس تزیین کردند. صدای زمزمه آب در سراسر باغها و حوض خانه ها به گوش میرسد و کشف چشمه های کوچک، لذت گشتن در باغ را صد چندان میکند.

الحمرا شامل ۲ قسمت است:

- ✓ قصر سلطنتی (بارگاه-شبستان-حرمسرا)
- ✓ باغهای پلکانی
- ✓ قلعه

The central fountain of the Court of Lions

بارگاه

بخشی از قصر سلطنتی بود، جایی که سلطان به امور روزانه مملکتی و تجاری رسیدگی میکرد. این قسمت از نظر تزیین و تجل به پای بخشهای دیگر کاخ نمیرسد و درواقع از فضایی فروتنانه برخوردار است. ورود به چند اتاق برای مراجعین آزاد بود، از جمله تالار پذیرش و اتاق طلایی که مخصوص کارکنان قصر بود. جذابترین قسمت بارگاه، حیاط خلوت اتاق طلایی بود.

الحمرا شامل ۱۲۴ ستون با معماری اسلامی است

شبستان

قسمت اعظم بخش شبستان در زمان سلطنت یوسف اول در قرن ۱۴ انجام شده است و دارای تزیینات بسیار زیبا بود تا برای شرفیابی سفرا و مهمانان خاص مناسب باشد. این بنا شامل مجموعه ای از اتاقها و حیاطهای بسیار زیبا بود و یکی از مناظر دیدنی آن حیاط گل پروانش Patio de los با استخری که از دو طرف با صفی از بوته های پروانش احاطه شده بود، به شمار میرفت.

حرم سرا

حرم کاخ الحمرا از حیاط شیران منشعب میشود و شامل مجموعه ای از اتاقهای زیبا و یک حمام است. در جنوب این سالن به تالار میرسیم که دارای حیرت انگیزترین سقفها در کل مجموعه است.

ساختمان و استخر بهشت دل پاترال

سقف یک ۱۶ ضلعی است با تزئینات استالاکمیتی است و توسط پنجره هایی که بر روی گنبد نصب شده اند و نوری که بر روی آب چشمه کف منعکس میشود، روشن میشود. سقف تالار دو خواهر نیز بسیار شگفت انگیز است و از بیش از ۵۰۰۰ خانه لانه زنبوری ساخته شده است.

در تالار شاهان، به یک اثر نامتعارف هنری برمی خوریم، که تمثالهایی زنده نمایانه از انسان است که در دین اسلام حرام دانسته میشود. سازنده این آثار به احتمال فراوان مسیحی بوده است اما دستور ساخت آنرا سلاطین سلسله نصر صادر کرده بودند.

حمامها آخرین قسمت با اهمیت حرم هستند که نمیتوان به آن داخل شد، اما میتوان درون آنرا از میان پنجره تماشا کرد.

Hall of the Abencerages (Alhambra) showing the Honey comb dome.

شهر ممنوعه

شهر ممنوعه به روایتی وسیعترین و کاملترین مجموعه معماری چوبی در جهان

شهر ممنوعه کاملاً طبق نظام تشریفاتی سلسله‌های فئودالی و اصول طبقاتی ساخته شده است. طرح کلی، وسعت، شیوه معماری، رنگ و تزئینات همه نمایانگر امتیاز خاندان سلطنتی و سلسله مراتب اشرافی است. سه قصر این مجموعه یعنی قصر تائ حه، قصر جون حه و قصر بایو حه که توجه را بیشتر جلب می‌کنند، محل اعمال قدرت امپراتوری امپراتوران و برپایی مراسم پرشکوه بوده است. قصر تائ حه، مرکز تمام شهر ممنوعه و تخت سلطنتی طلایی رنگ امپراتور در این قصر دیده می‌شود. این قصر دارای مجلل‌ترین معماری در شهر ممنوعه است. این قصر در شمال میدان بر سکوی مرمری سفید رنگی به مساحت ۳۰ هزار متر مربع و بلندای ۸ متر ساخته شده است. ارتفاع آن ۴۰ متر است که به لحاظ ارتفاع، بلندترین بنای شهر ممنوعه است.

در فرهنگ چین، اژدها نماینده قدرت امپراتوری است و امپراتور "پسر آسمانی" اژدهای حقیقی" نامیده می‌شود. درون قصر تائ حه در بالا و پایین با حدود ۱۳ هزار شکل اژدها تزئین شده است.

تعداد قصرها و اتاقها در شهر ممنوعه بسیار زیاد است. می‌گویند جمعاً ۹۹۹۹,۵ اتاق در آن وجود دارد. به اعتقاد پیشینیان چینی، اقامتگاه امپراتوران آسمانی دارای ۱۰ هزار اتاق است و امپراتورانی که پسر امپراتور آسمانی دانسته می‌شدند باید خویشتندار بوده و نمی‌بایست از شمار اتاق‌های امپراتور آسمانی تجاوز می‌کردند. از این رو شمار اتاق‌های شهر ممنوعه نیم اتاق کمتر از شمار اتاق‌های کاخ آسمانی است. (آن نیم اتاق ظاهراً تنها یک راه پله را در بر می‌گیرد).

معماری مجموعه شهر ممنوعه تیلور نگرش و درایت مردم چین است. مجموعه از نیارش بناها گرفته تا آمود هر یک از اتاقها و دیوارها، سرشار از اندیشه‌های عجیب و غریب است. مثلا سکوی سفید رنگ قصر تای حه، این قصر را پر جلالتر کرده و در ضمن از نفوذ رطوبت به قصر جلوگیری می‌کند. برای زهکشی این سکو که در سه اشکوب است، از بیش از یک هزار مجسمه سر اژدها استفاده شده و هنگام بارش باران آب زهکشی شده از دهان اژدهایان فوران می‌کند که چون ابنیه مجموعه شهر ممنوعه چوبی است، این کار ظاهرا در پیشگیری از آتش سوزی موثر بوده است. در میان حیاط این شهر جمعا ۳۰۸ ظرف مسی بزرگ برای ذخیره آب دیده می‌شود که در طول تمام سال برای پیشگیری از آتش سوزی بکار می‌رفته. در زمستان زیر این ظرف ها آتش روشن می‌کردند تا آب داخل آن یخ نیندد.

طبق یادداشت های تاریخی، در سلسله مینگ ۱۰۰ هزار صنعتگر و یک میلیون کارگر در ساخت این مجموعه عظیم باستانی شرکت داشته‌اند. مصالح ساختمانی مصرفی از سراسر کشور حتی استان یونن در فاصله چند هزار کیلومتری تهیه شده است. اشیاء و کشفیات گرانمایه‌ای در شهر ممنوعه شده و شمار آن جمعا به یک میلیون می‌رسد و یک ششم شمار کل کشفیات چین را شامل می‌شود.

موزه آرمیتاژ

موزه آرمیتاژ واقع در سن پترزبورگ روسیه، با ۳ میلیون اثر هنری (که البته همه به طور همزمان نمایش داده نمی‌شوند)، یکی از بزرگ ترین موزه‌های جهان و از قدیمی ترین گالری‌های هنری و موزه‌های تاریخ و فرهنگ بشری در جهان است.

مجموعه عظیم آرمیتاژ در شش بنا به نمایش گذاشته شده است. بنای اصلی قصر زمستانی نام دارد و در گذشته محل سکونت رسمی تزارهای روسیه بوده است. موزه آرمیتاژ شعبه‌هایی بین المللی در آمستردام، لندن و لاس وگاس نیز دارد. از جمله هنرمندانی که آثارشان نقاط قوت مجموعه هنر غرب در موزه آرمیتاژ هستند، می‌توان به میکل آنژ، لئوناردو داوینچی، روبنس، ون دایک، رامبراند، رودن، مونه، سزان، ون گوگ، گوگن و پیکاسو اشاره کرد.

البته این موزه مجموعه آثار متعددی دارد که از جمله آنها می‌توان به نشان‌ها، البسه و جواهرات سلطنتی، مجموعه متنوعی از جواهرات ساخته فابریه و بزرگترین کلکسیون موجود در جهان از طلاهای باستانی متعلق به اروپای شرقی و آسیای غربی اشاره کرد.

در سال ۱۷۶۴، کاترین کبیر با خرید بیش از دویست نقاشی در اروپا، جمع آوری این مجموعه مشهور را آغاز کرد. تنها افرادی انگشت شمار اجازه ورود و تماشای آثار موجود در آن را به دست می‌آوردند.

او در یکی از نامه‌های خود با تاسف چنین گفته است: «تنها موش‌ها و من می‌توانیم تمام این [زیبایی‌ها] را تحسین کنیم.» کاترین تئاتر خصوصی خود را که در نزدیکی گالری و در طی سالهای ۱۷۸۳ و ۱۷۸۷ ساخته شده بود نیز آرمیتاژ می‌نامید.

کاخ ورسای

کاخ ورسای مجموعه کاخ‌هایی در شهر ورسای در نزدیکی پاریس است که به عنوان بزرگترین کاخ‌های سلطنتی جهان شناخته می‌شود.

این کاخ سابقاً در دهکده‌ای به همین نام در نزدیکی پاریس قرار داشت اما امروزه این دهکده و کاخ جزء حومه پاریس محسوب می‌شوند. از سال ۱۶۸۲ تا سال ۱۷۸۹ که به اجبار انقلابیون خانواده سلطنتی به پاریس منتقل شدند، این کاخ محل زندگی و دربار حکومتی شاهان فرانسه بود. معاهده ورسای که به جنگ جهانی اول پایان داد در این کاخ عقد شده است.

این کاخ به عنوان یکی از میراث جهانی توسط یونسکو انتخاب شده است.

طراحی این کاخ به وسیله معماران ماهری به نام‌های «لویی لووا»، طراح فضای سبز آندره لونوتر و «شارل لُبران» نقاش و دکوراتور زبردست انجام گرفت.

لویی لووا به منظور اقامت شاه و ملکه آپارتمانی را طراحی کرد که «شتو نف» (در فرانسه به معنی کاخ نو) نامیده می‌شد. علاوه بر این دو آپارتمان قسمت‌های خصوصی و خوابگاه‌های دیگری هم در این کاخ برای شاه و ملکه فراهم شد.

وی برای طراحی این بخش از اصول معماری ایتالیایی رایج در قرن ۱۶ و ۱۷ استفاده کرد. او نقشه‌ای کشید که از هفت سالن تشکیل یافته بود. این ۷ سالن از منظومه شمسی و خدایان (رب النوع) رومی الهام گرفته شده بودند. همه سالن‌ها دور تا دور سالن مرکزی به نام سالن آپولون که خوابگاه لویی چهاردهم بود قرار داشتند. به این نوع طراحی، طراحی «هلیوسنتریک» می‌گویند. این سالن‌ها به شکل زیر نامیده می‌شدند:

- سالن دیان (برگرفته از خدای شکار روم و سیاره ماه)
- سالن مارس (برگرفته از خدای جنگ روم و سیاره مریخ)
- سالن مرکوری (برگرفته از خدای تجارت، بازرگانی و هنرهای آزاد رومی و سیاره عطارد)
- سالن آپولون (برگرفته از خدای هنرهای زیبا رومی و خورشید)
- سالن ژوپیتر (برگرفته از خدای حقوق و قانون رومی و سیاره مشتری)
- سالن ساترن (برگرفته از خدای کشاورزی و کشت و کار رومی و سیاره زحل)
- سالن ونوس (برگرفته از خدای عشق رومی و سیاره زهره)

هزینه ساخت

با توجه به عظمت، شکوه و وسعت کاخ ورسای هزینه نگهداری این کاخ بسیار بالا بود به طوری که طی یک برآورد گفته می‌شود که حدود ۲۵٪ درآمد ملی فرانسه در آن زمان صرف فراهم کردن هزینه زندگی شاه در این کاخ می‌شد. در طی تحقیقات امروزی هزینه ساخت ساختمان‌های این کاخ بالغ بر ۲ میلیارد دلار و قیمت طلا و نقره به کار رفته در این کاخ بر اساس قیمت طلا و نقره در سال ۲۰۰۶ به حدود ۶۰۰ میلیارد دلار می‌رسد. به همین خاطر تعدادی از تاریخ نگاران زندگی در ورسای را زندگی طلایی نامیده‌اند.

آپارتمان ملکه

این بخش در طول تاریخ خود منزلگاه سه ملکه فرانسه بوده است: ماری ترز همسر لویی چهاردهم، ماری لسزسیسکا همسر لویی پانزدهم و ماری آنتوانت همسر لویی شانزدهم پس از طراحی این آپارتمان توسط لویی لووا این آپارتمان شامل هفت سالن بود که متقارن با آپارتمان شاه بود:

- شاپل متقارن با سالن دیان در آپارتمان شاه
- سالن گارد متقارن با سالن مارس در آپارتمان شاه
- آنتیشامبر متقارن با سالن مرکور در آپارتمان شاه
- شامبر متقارن با سالن آپولون در آپارتمان شاه
- گراند کابینت متقارن با سالن ژوپیتر در آپارتمان شاه
- اوراتوری متقارن با سالن ساترن در آپارتمان شاه
- پتیت کابینت متقارن با سالن ونوس در آپارتمان شاه

موزه لوور

موزه لوور در شهر پاریس در کشور فرانسه واقع شده است. بیش از ۳۵ هزار اثر هنری در هشت بخش مختلف موزه لوور نگهداری می‌شود.^[۱] موزه لوور یکی از بزرگ‌ترین موزه‌های جهان است.

موزه لوور از سال ۱۷۹۲ میلادی، تا امروزه به عنوان «موزه عمومی» فعال بوده است. تمرکز موزه لوور روی هنر، تاریخ بشر و فرهنگ است و آثار بسیاری در این زمینه‌ها در این موزه جای گرفته‌اند که از آن جمله می‌توان به لوح حمورابی، تابلوی بانوی صخره‌ها و تابلوی مونالیزا اثر لئوناردو داوینچی اشاره کرد.

در مجموعه‌های مختلف این موزه آثاری از دوران پیش از تاریخ تا کنون نگهداری می‌شود، می‌توان گفت معروف‌ترین آثار هنری و تاریخی جهان را در این موزه نگهداری می‌کنند. این محل قبل از تبدیل به موزه یکی از کاخ‌های سلطنتی

فرانسه بود. در پشت این کاخ باغ زیبایی به نام باغ توپلری وجود دارد و رو به روی باغ نیز میدان کنکوردر قرار گرفته است. این مکان نزدیک خیابان معروف شانز الیزه است.

معتبرترین آثار موزه

- مونالیزا (لئوناردو داوینچی)
- بانوی صخره‌ها (لئوناردو داوینچی)
- لوح حمورابی
- گاو بالدار آشوری
- لوح پیروزی نارام سین
- نقش برجسته‌های آشوری
- ظروف گلی آشوری
- بخش‌های قابل توجهی از تخت جمشید
- بز بالدار طلایی (هخامنشی)
- کاتب نشسته (سقاره-مصر)
- ونوس میلو

شونبرون

اقامتگاه تابستانی خانواده سلطنتی اتریش

شونبرون، اقامتگاه تابستانی خانواده سلطنتی اتریش، یکی از زیباترین نمونه های کاخ های باروک در اروپاست. شونبرون نقش ورسای را در امپراتوری اتریش به عهده داشت؛ اما سلسله هابسبورگ ها با پادشاهان فرانسه متفاوت بود و نمی خواست خود را مانند بت جلوه دهد. به همین دلیل شونبرون هم به عنوان یک قصر و هم به عنوان اقامتگاه خانواده بزرگ حاکم ساخته شد.

ساخت این قصر در سال ۱۶۹۶ آغاز شد. دوران طلایی این قصر در زمان ماریا ترزا ملکه اتریش (۱۷۸۰-۱۷۱۷) بود و همزمان با پایان حکومت هابسبورگ ها به پایان رسید. اما معمار مجموعه، نیکولاس فون پاکاسی، به کار خود در راستای طراحی ورودیه و تاکید بر معماری باروک مجموعه با اشاره هایی از روکوکو ادامه داد. در همین زمان پارک جلوی کاخ کامل شد و به شکل امروزش است درآمد.

امروزه این کاخ به واسطه اهمیت تاریخی، موقعیت منحصر به فرد و مبلمان با شکوهش بخشی از میراث جهانی یونسکو است.

از ویژگی های بسیار مشهود معماری باروک که در شونبرون بیشتر مشهود می باشد. تسلط بر عناصر طبیعی در عین ایجاد ارتباط بین عناصر طبیعی و مصنوع است. این امر از طریق باغچه های هندسی و گلکاری های منظم و همچنین شکل دادن به درختچه ها حاصل شده است.

کاخ سعدآباد

مجموعه فرهنگی-تاریخی سعدآباد در شمالی‌ترین، مرتفع‌ترین و خوش آب و هواترین محله تهران، در مساحتی حدود ۳۰۰ هکتار واقع شده‌است. این مجموعه دارای حدود ۱۸۰ هکتار جنگل طبیعی، چشمه‌سارها، قنات‌ها، باغستان‌ها، گلخانه‌ها و خیابان‌های پوشیده از درخت و گل است. رودخانه جعفر آباد، از وسط محوطه کاخ می‌گذرد.

کاخ‌های سعدآباد را دودمان پهلوی در منطقه شمیران، تهران بنا کرده‌اند. در این مجموعه ابتدا خاندان قاجار و خاندان سلطنتی ساکن بودند، اما پس از توسعه محوطه رضا شاه در سال های ۱۳۰۰ در آنجا می‌زیست و پسرش محمدرضا شاه نیز در سال های ۱۳۵۰ به این‌جا نقل مکان کرد.

پس از پیروزی انقلاب ۵۷ این مجموعه به شکل موزه در آمد ولیکن کاخ فعلی ریاست جمهوری در جوار این مجموعه قرار دارد. از کاخ ملکه مادر نیز که متعلق به ارگان ریاست جمهوری است برای پذیرایی از مهمانان خارجی استفاده می‌شود.

ویژگی‌های جغرافیایی

مجموعه سعدآباد، در مساحتی حدود ۳۰۰ هکتار واقع شده‌است. این مجموعه دارای حدود ۱۸۰ هکتار جنگل طبیعی، چشمه سارها، قنات‌ها، باغستان‌ها، گلخانه‌ها و خیابان‌های پوشیده از درخت و گل است. رودخانه جعفر آباد، از وسط محوطه کاخ می‌گذرد. این مجموعه، از شمال با کوه‌های البرز، از مشرق با گلابدره، از مغرب با ولنجک و از جنوب با تجریش همسایگی دارد.

از باغ‌هایی که اراضی آنها به اراضی مجموعه سعدآباد اضافه شد، می‌توان به باغ آقا محمدجواد گنجه‌ای، که قسمتی از روستای جعفرآباد بود و باغ امام جمعه وقت جعفرآباد، و باغ‌های سپهد امان‌الله میرزای مستوفی‌الممالک (سالار جنگ)، شکرالله قوام‌الدوله، همدمالسلطنه (خواهر مستوفی) و محمود بدر اشاره کرد. خانه‌های جنوبی مجموعه، که مربوط به دوره قاجار بود و در دوران پهلوی اول به عنوان سربازخانه کاخ سعدآباد، مورد استفاده قرار می‌گرفت، از نصیرالدوله خریداری گردید.

در دوران پهلوی اول، سراسر باغ سعدآباد از رودخانه دریند، که توسط رضا شاه خریداری شده بود، مشروب می‌شد. ولی در دوران پهلوی دوم، به دلیل بخشیدن دوازده ساعت از آب رودخانه به رعایا، و کافی نبودن این میزان آب رودخانه، برای آبیاری سراسر مجموعه، از دوازده رشته قنات قدیمی و جدیدالاحداث استفاده گردید.

تاریخچه

مجموعه سعدآباد، چهار دوران تاریخی قاجاریه، پهلوی اول و پهلوی دوم و پس از انقلاب، را شامل می‌شود. این مجموعه، در دوران قاجار، محل استقرار و سکونت تابستانی شاهان این سلسله بوده است. پس از کودتای ۱۲۹۹ و الحاق باغ‌ها و خانه‌های گوناگون، در وسعتی تازه، به اقامتگاه تابستانی رضاخان اختصاص یافته و کاخ‌ها و کوشک‌هایی به مناسبت و ضرورت‌های گوناگون در جایگاه این پهنه برتافته از درختان چنار و سپیدار و سرو، با فاصله‌ای نسبت به بناهای بازمانده از دوران قاجار، سربرآورده، که طی سالیان به هیجده کاخ کوچک و بزرگ، و تعدادی تاسیسات دیگر، رسیده است. قدیمی‌ترین کاخ این مجموعه، کاخ (کوشک) احمدشاهی بوده است، که در دوران اوایل سلطنت او، ساخت آن به پایان رسیده است. جدیدترین کاخ این مجموعه، کاخ لیلیا پهلوی، کاخ تابستانی کوچکترین دختر محمدرضا پهلوی بوده است.

فهرست کاخ-موزه‌های موجود در مجموعه سعدآباد

- ساختمان بهمن (کاخ بهمن)
- کاخ احمد شاهی
- کاخ اختصاصی

- ساختمان جمهوری (کاخ ملکه مادر)
- کاخ-موزه سبز (قصر سنگی، کاخ شهوند، کاخ رضا شاه پهلوی)
- کاخ موزه سفید (کاخ ملت، کاخ شاه پهلوی)
- موزه آب (دفتر رئیس تشریفات کاخ، دفتر مسئول حفاظت ارتش)
- موزه استاد بهزاد (کاخ کرباس، کاخ ولیعهدی)
- موزه برادران امیدوار (کالسکه خانه قجری)
- موزه چهره‌های ماندگار (کاخ ملکه توران امیرسلیمانی، همسر رضا شاه پهلوی)
- موزه خط و کتابت میرعماد (کاخ فرحناز و علیرضا)
- موزه صنایع دستی (موزه ظروف، موزه الواح تاریخی، کاخ اشرف پهلوی)
- موزه مردم شناسی (کاخ شمس پهلوی)
- موزه مینیاتور استاد آبکار (کاخ لیلا پهلوی)
- موزه مینیاتور استاد فرشچیان (کاخ ملکه عصمت دولتشاهی، همسر رضا شاه پهلوی)
- موزه نظامی (کاخ شهرام)
- موزه نگارستان (کاخ فرح پهلوی)
- موزه هنرهای زیبا (کاخ سیاه، دفتر وزیر دربار شاهنشاهی)
- موزه هنر ملل (گلخانه کاخ سفید، موزه هنر اختصاصی فرح پهلوی)

کاخ گلستان

کاخ گلستان مجموعه‌ای از بناها است که در میدان ارگ تهران واقع است. بناهای این کاخ در زمانهای مختلف ساخته شده‌اند. نام آن از تالار گلستان واقع در عمارت خروجی گرفته شده است. شروع آن به ارگ تاریخی تهران و زمان شاه طهماسب اول باز می‌گردد ولی در دوره قاجار گسترش فراوانی یافت و محل سکونت شاهان قاجار بود. در زمان پهلوی جهت مراسم رسمی و محل اقامت روسای جمهور و مهمانان ویژه خارجی استفاده می‌شد. با این وجود قسمت‌هایی از آن در این زمان تخریب گردید.

کاخ نیاوران

کاخ نیاوران، واقع در گوشه شمال شرقی باغ نیاوران، کاخ اصلی در مجموعه نیاوران به حساب می‌آید که در میدان نیاوران تهران واقع شده است. عملیات احداث این کاخ به دستور محمدرضا پهلوی در سال ۱۳۳۷ آغاز گردید و با وقفه‌ای که در ساخت آن پیش آمد در سال ۱۳۴۶ به اتمام رسید.

این بنا با مساحتی در حدود ۹۰۰۰ مترمربع در دو طبقه و یک نیم طبقه احداث و در ابتدا به عنوان محلی برای پذیرایی میهمانان خارجی در نظر گرفته شد، اما پس از پایان ساخت به محل سکونت محمدرضا پهلوی و خانواده اش اختصاص یافت. طراح بنا محسن فروغی بود که طرح خود را بیشتر از معماری ایرانی و تلفیقی از هنر پیش و پس از اسلام الهام گرفته بود. همچنین گچبری توسط استاد عبداللهی، آینه کاری توسط استاد علی اصغر

منابع

Musée du Louvre ,Thirty-Five Thousand Works of Art

سایت رسمی کاخ ورسای

کتاب لویی چهاردهم شاه خورشید ، بخش ساخت کاخ ورسای ، انتشارات بلومزبری ، لندن ۲۰۰۶

سایت رسمی کاخ ورسای

داستان ورسای

نقشه مجموعه سعد آباد

گزارش تصویری، از نمایشگاه‌های برگزار شده در موزه نگارستان

راهنمای کاخ سعد آباد، چاپ ۱۳ بناها و آواها ، نشریه تخصصی موسیقی و معماری ۸۶